

Milý příteli,

vidím, že se nevyhnu ještě jednou poněkud osobně zaměřenému tématu, jež náhle nebylo na aktuálnosti. Poukazuješ na to, že právě tak, jako Mlynářův odchod do emigrace, je i Havlův retreat z funkce mluvčího Charty víc než nějakým individuálním selháním v důsledku únavy z trvajícího tlaku, že je především předzvěstí šířícího se pocitu, že nemá smysl jít hlavou proti zdi. Naštěstí užíváš slůvka "možná"; víc mne zamrzelo, že se pak tážeš, jak taková "zrada" může ovlivnit morální kredit Charty a chartistů.

Znáš mne už dost dlouho, abys věděl, že nemám tendenci věci přikrašlovat ani být přísnější v posuzování těch "druhých" než v posuzování "našich". Nechci zapírat, že ani Mlynářovým rozhodnutím /ostatně není sám/ odejít ze země, v níž něco znamenal /i když jsem sám v řadě podstatných věcí s ním nesouhlasil ani v minulosti ani nyní/, ani Havlovým odstupem již v průběhu vyšetřovací vazby a pak vyústěním tohoto postupu po propuštění nejsem vůbec nadšen, tj. že ani v jednom z obou případů nemám chuť násilně započítávat nějaké body pro Chartu. Připouštím dokonce, že si tedy může nějaké body konečně zaznamenat státní aparát, zejm. StB. To se stá. Není skutečného zápasu bez šrámů, není války beze strát a také bez chyb na straně vítěze. Nicméně užívat v kterémkoli z obou případů slova "zrada" je nemístné; je to buď projev hysterie a fanatismu - nebo výraz zakomplexovanosti a nečistého svědomí. Doporučuji Ti, abys jen tak sám pro sebe a na skoušku si udělal malý statistický přehled; když někdo mluví pohrdlivě třeba o Havlově resignaci, překontroluj si, co on sám pro uplatňování lidských a občanských práv udělal. Uvidíš zajímavou věc; na morální odsuzování si většinou troufají lidé, kteří k tomu nemají potřebnou morální legitimaci; a zase naopak lidé, kteří takovou legitimaci mají, jsou ve svých hodnoceních velmi zdrženliví. Ostatně není mnoho lidí, kteří by měli právo Havla soudit. Nehleďme na žurnalistické pomluvy; to, co Havel v posledních letech napsal a podnikl, musí v každém trochu soudném člověku vzbudit jenom respekt. To, co se pro veřejné difamování Václava Havla zneužilo z podmínek, v nichž vyrůstal, ve skutečnosti mluví navzdory prvnímu zdání pro něho, neboť nic z toho nelze doložit z jeho tvorby. Jasnou zřivost a ynitřní pravdivost jeho vidění skutečnosti je neodvoditelná z jeho sociálního původu ani z jeho dřívějšího nebo dnešního společenského postavení u nás, nebo toho, jak je uznáván ve světě. Hlupáci, kteří nedovedou nic věcného říci k jeho tvorbě, se uchylují k výmyslům o tom, kým vlastně je placen, kdo financuje údajně neúspěšná představení jeho her nebo vydávání jeho děl tiskem, i když prý o ně obecenstvo nebo čtenářstvo nemá zájem. I kdyby totiž bylo pravda, že o Havla - dramatika skutečně nikdo nemá zájem, není tím vůbec nic řečeno o kvalitě jeho her; navíc však to ani pravda není. My sami jsme Havlovým hrám dlouho nerozuměli jako ironické kritice upadlých mechanismů deformované socialistické společnosti /což by ovšem mělo i tak své plné oprávnění/; teprve uvedení jeho her v zahraničí ukázalo, že pronikavost jeho vidění není nikterak oslabena, vz vztahuje-li je jeho diváci nebo posluchači ke svému prostředí a chápou-li je na pozadí svých zkušeností ze společnosti, která se od naší v mnohých ohledech pronikavě liší. Havel ani v nejmenším není spisovatel protisocialistický; kdo chce něco takového tvrdit, dokumentuje tím jen to, že on sám potřebuje socialismus ztotožňovat nejenom s jeho vlastními deformacemi, ale že dokonce socialismus ve své zaslepenosti ztotožňuje se scestími a absurdnostmi moderní společnosti vůbec, tj. takovými absurdnostmi, které lze najít stejně na západě jako na Východě. Havla proto nemá právo soudit především ten, kdo mu nerozumí, kdo nepochopil podstatu jeho uměleckého úsilí, kdo nepronikl k podstatě jeho tvorby.

Havel je však prototyp angažovaného umělce, který se nespokojí jen s vysokou profesionální úrovní dramatické tvorby, ale chce se angažovat jak v rámci své tvorby, tak i ve svém občanském životě. Mezi představiteli české kultury náleží dnes po této stránce k těm nejvýraznějším. S jeho některými názory nelze souhlasit; ale nelze je nebrat vážně nebo dokonce